MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA
(GURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMHALLEF
GINO CAMILLERI

Seduta tad-19 ta' Frar, 2010

Rikors Numru. 33/2009

Richard Grech

vs

Avukat Generali

Il-Qorti

Rat ir-rikors kostituzzjonali ta' Richard Grech fejn gie premess:-

Illi huwa qieghed jistenna sabiex jghaddi guri akkuzat inter alia b'omicidju volontarju.

Illi permezz ta’ rikors tieghu quddiem il-Qorti Kriminali (Att ta’ Akkuza numru 27/07), l-esponent talab sabiex jinghata l-liberta provvizorja filwaqt li ppremetta illi:-

(1) huwa kien qed igawdi mill-beneficcju tal-helsien mill-arrest (moghti lilu fit-12 ta’ Marzu 2004) u fost il-kundizzjonijiet imposti fuqu fl-ghoti tal-helsien provizzorju, huwa kellu jirrisjedi ma’ ommu.

(2) illi minhabba xi dizgwid familjari li nqala’ huwa ma setax jottempera ruhu aktar ma’ dik il-kundizzjoni u ghalhekk rega’ gie arrestat.

(3) illi mid-data tal-arrest tieghu sal-lum, ic-cirkostanzi ta’ l-esponenti nbidlu radikalment stante illi fit-30 ta’ Awissu 2008 huwa zzewweg lil Josianne Grech, li minnha ghandu tifel li jismu Glieven.

(4) illi l-istess mart u iben l-esponenti jirrisjedu fl-indirizz, 29, Triq A. Cuschieri, Fleur de Lys, Birkirkara.

(5) illi l-istadju tal-kumpilazzjoni u l-gbir tal-provi fil-konfront tal-esponent gie konkluz tant li anke hareg l-att ta’ akkuza kontra l-esponenti, u ghalhekk ma huwiex il-kaz li l-esponent jista’ jintralcja kwalsiasi provi hekk migbura u kkumpilata.

(6) illi b’kuntrast ghall-passat, l-esponenti issa ghandu familja u jixtieq li bhal kull missier iehor igawdiha u jqatta’ hin twil ma’ ibnu ckejken.

(7) illi wara kollox l-esponenti huwa prezunt innocenti skond il-ligi.

(8) Ghalhekk, fl-isfond tal-fuq espost, ir-rikorrenti talab li tigi koncessa lilu l-liberta provizorja taht l-istess kundizzjonijiet (li kienu inghatawlu fit-12 ta’ Marzu 2004) salv li minflok li jkun qed jirrisjedi ghand ommu, huwa jirrisjedi ma’ martu fl-indirizz 29, Triq A. Cuschieri, Fleur de Lys, Birkirkara u jkun jista’ johrog mid-dar taht dawk il-

provvedimenti li din il-Qorti jidhrilha xierqa u opportuni fil-kaz.

Illi fl-4 ta’ Marzu 2009, l-esponent inghata l-liberta provizorja taht att ta’ kundizzjonijiet fosthom illi jew igib pledge tajjeb li jobbliga ruhu bil-miktub ghas-somma ta’ hamsin elf ewro (€50,000) jew alternativvament jiddepozita l-istess ammont fir-registru tal-Qorti, liema kundizzjoni qatt ma kienet imposta meta huwa kien inghata l-liberta provvizorja fl-2004.

Illi l-esponent hassu aggravat stante li din il-kundizzjoni qeghditu f’diffikultajiet kbar peress illi kemm hu kif ukoll il-familjari tieghu m’ghandhomx mezzi biex jipprovdu s-somma ta’ €50,000.

Illi ghaldaqstant l-esponent rega’ talab bir-rispett lill-Onorabbli Qorti Kriminali sabiex joghgobha tnaqqas b’mod sostanzjali l-ammont imsemmi, biex b’hekk huwa jkun jista’ jiddepozitaha u jkun tabilhaqq inghata l-fakolta li jgawdi l-liberta provizorja tieghu sakemm tinstema’ u tigi deciza l-kawza tieghu – liema zmien jidher li mhux ser ikun fil-qrib stante ir-ragunijiet li ser jissemmew aktar tard f’dan ir-rikors.

Illi t-talba ta’ l-esponent saret fid-dawl tal-fatt illi anki f’ kawza simili u cioe’ f’ dik fl-ismijiet “Il-Pulizija vs Marco Pace” l-imputat Pace li kien tressaq fuq allegazzjoni li kien spara fuq ommu biex joqtolha, kien xorta wahda inghata l-liberta provizorja bil-kundizzjoni li jiddepozita ammont ta’ flus ferm anqas minn dak impost fuq ir-rikorrenti.

Illi minkejja t-tieni rikors tal-esponent, il-posizzjoni baqghet l-istess u cioe’ illi l-kundizzjoni li tinghata pledge ta’ hmsin elf ewro (€50,000) baqghet ma nbidlitx stante li dan ir-rikors gie michud u billi r-rikorrent la kien u la hu fil-posizzjoni li jissodisfa din ir-rikjesta ta’ pledge tant oneruza, bil-konsegwenza li huwa ghadu sal-lum jinzamm taht arrest, priv mil-liberta’ tieghu.

Illi l-ligi f'dan ir-rigward, taghti numru ta' cirkostanzi li fuqhom il-Qorti li tkun qeghda tikkonsidra t-talba ghal-liberta provizorja ghandha tibbaza l-kundizzjonijiet li jinghataw sabiex tigi milqugha l-istess talba, senjatament l-Artikolu 576 tal-Kodici Kriminali jistabilixxi illi:

"L-ammont tal-garanzija ghandu jkun fil-limiti stabbiliti mil-ligi, skond il-kondizzjoni ta' l-imputat, ix-xorta u l-kwalita' tar-reat, u z-zmien tal-piena li ghaliha r-reat ikun suggett".

Illi min dan johrog car li wahda mill-konsiderazzjonijiet ewlenin hija dik li tirreferi ghall-kondizzjoni tal-imputat, senajtament kemm fis-sens ta' kundizzjonijiet finanzjarji pero' mhux limitatament ghal dan.

Illi minbarra konsiderazzjonijiet tal-kundizzjoni finanzjarja tal-akkuzat, (li fiha nnifisha hi gia bizzejjed biex wiehed jinduna li l-ammont ta' pledge impost mill-Qorti Kriminali kien wiehed li huwa impossibbli li jintlahaq), hija fl-umli opinjoni ta' l-esponent illi l-frazi 'kundizzjoni ta' l-imputat' ghandha wkoll tigi kkunsidrata f'sens aktar wiesa' minn sens finanzjarju u cioe' fid-dawl ta' kundizzjonijiet ohra ta' l-imputat fosthom;

1 il-kundizzjoni ta' l-imputat fid-dawl ta' kemm ikun ilu taht arrest preventiv u kemm jista' jibqa' jdum taht dan l-arrest preventiv qabel ma jibdew il-proceduri biex jinghata l-gudizzju (il-guri f'dan il-kaz).

2 il-kundizzjoni familjari tal-imputat, (fejn fil-kaz prezenti l-imputat issa ilu ghal numru ta' xhur mizzewweg u ghandu wkoll iben minn martu u li bhal kull missier iehor, huwa jixtieq iqatta' kemm jista' jkun hin ma' ibnu qabel ma jitressaq ghall-guri stante li huwa prezunt innocenti) liema kundizzjoni familjari timmilita wkoll favur l-imputat stante li tnaqqas bil-kbir, kull biza' illi l-imputat jipprova jahrab mill-gustizzja).

Illi ma' dan kollu jridu jkunu meqjusin cirkostanzi ohra li jistghu jinfluwixxu fuq id-decizjoni dwar jekk tinghatax liberta provizorja jew le hekk kif rikjest mill-Artiklu 575 tal-

Kodici Kriminali u cioe' illi ma jkunx hemm biza' illi l-imputat:-

(a) jonqos li jidher ghall-ordni ta' l-awtorita' msemmija fl' obbligazzjoni tal-garanzija; jew

(b) jinheba jew jitlaq minn Malta; jew

(c) ma josservax xi kondizzjoni li l-Qorti jkun jidhrilha xieraq li timponi fi-digriet taghha li bih jinghata l-helsien; jew

(d) jinterferixxi jew jipprova jinterferixxi max-xhieda jew b'xi mod iehor jintralcja jew jipprova jintralcja l-kors tal-gustizzja fir-rigward tieghu jew xi persuna ohra; jew

(e) jikkommetti xi reat iehor.

Illi f'dan is-sens, il-Qorti Kriminali li minnha inghata d-digriet fejn il-liberta' provizzorja tal-imputat regghet inghatat izda taht kundizzjonijiet godda, ghamlet kif xieraq l-investigazzjoni taghha dwar dawn il-konsiderazzjonijiet imsemmija fl-Artikolu 575 u waslet sabiex tikkunsidra illi l-liberta' provvizorja setghet tinghata (u li cioe' l-imputat kien idoneju ghal-liberta provizorja).

Illi ghaldaqstant, hija fl-umli opinjoni ta' l-esponent illi ladarba l-imputat ikun gie ikkonsidrat illi jista' jinghata din il-liberta' provizorja, il-logika kellha ssegwi illi sabiex verament l-imputat jinghata tali liberta' anke provizorjament kien ikun ekwu u gust illi jigu stipulati kundizzjonijiet li min-natura taghhom ma jkollhomx bhala unika effett dak illi jkunu ta' ostaklu konkret ghall-possibilta' li wiehed jikseb tali liberta' provizorja ghax inkella jkun bhal li kieku tali liberta' provizorja ma tkunx qeghda fil fatt tinghata.

Illi pero' dan kien ezattament x'gara f'dan il-kaz stante illi wara li gie rikonoxxut illi l-esponenti seta' jinghata l-liberta' provizorja, giet imbaghad stipulata kundizzjoni li min-natura intrinsika taghha ma tistax tigi kkunsidrata illi kellha xi effett iehor hlief li tikkancella tali possibilita'.

Illi filwaqt illi r-rikorrenti ma ghandu l-ebda oggezzjoni ghall-kundizzjonijiet l-ohrajn stipolati mid-digriet li huma intizi biex jaccertaw illi huwa qua imputat igib ruhu konformi mal-obbligazzjonijiet li jiggarantixxu l-imgieba korretta tieghu waqt illi jkun qieghed igawdi tali liberta', l-imputat pero' jhoss illi l-kundizzjoni li jigb plegg tajjeb li jobbliga ruhu bil-miktub ghas-somma ta' hamsin elf ewro (€50,000) jew alternattivament jiddepozita l-istess ammont fir-registru tal-Qorti, tammonta biss ghal ostaklu insuperabbli, (stante l-ammont), li effettivament jinghata tali liberta' provvizorja.

Illi kien ghal din ir-raguni illi l-esponent qieghed jaghmel tali rikors stante illi hija fl-umli opinjoni tieghu illi ladarba gie kkonsidrat illi huwa eligibbli li jinghata l-liberta' provizorja, ikun kontrosens u kontra d-drittijiet ta' liberta' fundamentali tieghu illi tigi stipolata kondizzjoni li tkun intiza jew li jkollha biss l-effett illi timpedixxi l-godiment ta' l-ghotja tal-liberta' provvizorja.

Illi mill-kunsiderazzjonijiet maghmulin mill-Qorti li tat id-digriet li qed jigi kkontestat, ghandu johrog bic-car illi l-Qorti ma kinitx qeghda tistipola illi l-imputat ma kellux dritt jinghata l-liberta' provizzorja. Dan jigi ikkonfermat mis-segwenti osservazzjonijiet maghmulin minn dik il-Qorti innifisha:-

"Il-Qorti, konxja mill-impasse li kien inholoq bil-fatt li din il-kawza ma setghetx tkompli qabel ma jigi deciz il-kaz ta' Joseph Zammit u li l-kaz ta' Joseph Zammit ma setghax jinstema qabel ma jigi deciz dan il-kaz (tal-imputat), kienet interpellat lill-Avukat Generali biex jizblokka dan l-impasse billi jiddeciedi darba ghal dejjem liema guri ghandu jsir l-ewwel. Din id-decizjoni fil-fatt ittiehdet u l-guri ta' Joseph Zammit gie celebrat u deciz minn din il-Qorti fi Frar 2009. Dan pero' intavola appell li ovvjament mistenni li jiehu certu zmien biex jigi trattat u deciz. Illi b'rizultat ta' dan, ir-rikorrent (u cioe' l-esponent Richard Grech) jista' jibqa' mizmum taht arrest preventiv ghal numru ta' xhur (jekk mhux ukoll snin) sakemm jigi deciz il-kaz tieghu mill-guri."

Terga’ u tghid, peress li dan Zammit jista’ jkun xhud determinanti fil-kawza tar-rikorrent (Richard Grech) u llum it-tnejn jinsabu fil-habs ta’ Kordin, jizdied mhux jonqos il-periklu ta’ l-intralc tal-provi minhabba l-prossimita’ ta’ Zammit u r-rikorrenti fil-habs.

Illi mit-taghrif li kisbet din il-Qorti, minn Josianne Grech jidher illi hi ilha b’ relazzjoni mar-rikorrent ghal dawn l-ahhar seba’ snin u addirittura kellha tifel minnu hekk kif jirrizula mill-att ta’ twelid esebit.

L-isetss Qorti imbaghad sahansitra waslet ghas-segwenti konkluzjoni:-

Ghalhekk l-izviluppi godda li sehhew minn Ottubru 2008 l-hawn partikolarment wara l-process ta’ Joseph Zammit jimmilitaw biex ir-rikorrent jinghata mill-gdid il-liberta’ provizorja.

Illi kien propju fid-dawl ta’ dawn il-konsiderazzjonijiet kollha illi l-esponent imbaghad hassu sorpriz u aktar u aktar aggravat bid-decizjoni tal-Qorti li accettat li tatih il-liberta provizzorja biex imbaghad inkludiet kundizzjoni li jgib plegg tajjeb li jobbliga ruhu bil-miktub ghas-somma ta’ hamsin elf ewro (€50,000) jew alternattivament jiddepozita l-istess ammont fir-registru tal-Qorti, mentri l-Qorti kienet ben konxja li din kienet ser tostakola l-possibilita’ li din il-liberta’ provvizorja tinghata b’mod effettiv u dan stante l-fatt illi l-esponent ma ghandux il-mezzi biex igib tali plegg.

Illi l-esponent hassu aggravat b’din il-kundizzjoni wkoll fuq id-dawl tal-fatt illi hekk kif gia’ rilevat, huwa kien precedentement ukoll diga inghata liberta’ provizzorja fit-12 ta’ Marzu 2004, taht il-kundizzjoni fost ohrajn, li jghix ma’ ommu minghajr kundizzjoni li jghamel plegg f’dan l-ammont fi zmien meta l-provi l-anqas biss kienu ghadhom ingabru kollha.

Illi l-esponent ghaldaqstant umilment ihoss illi huwa kontro-sens illi fl-ewwel lok kien hemm rikonoxximent tal-fatt illi prezentement hemm aktar cirkustanzi li jimmilitaw favur l-ghotja ta’ din il-liberta’ provizzorja minn meta kienet

inghatat il-liberta’ provvizorja l-ewwel darba, biex imbaghad giet imposta kundizzjonijiet ghall-ghoti ta’ liberta’ provvizzorja li huma wisq aktar oneruzi minn dawk moghtija l-ewwel darba.

Illi hekk kif irrilevat il-Qorti Kriminali fid-digriet taghha tal-4 ta’ Marzu 2009 meta harset lejn id-digriet tat-12 ta’ Marzu 2004 ghall-helsien mill-arrest, liema digriet kien gie eventwalment revokat, il-Qorti diversament presjeduta ma kinitx irrevokat dan il-helsien mill-arrest ghal xi ksur ta’ kundizzjoni imposta fuqu imma ghax fil-fehma taghha kien hemm raguni tajba li jsir hekk.

Illi pero’, issa u cioe’ prezentement, tenut kont tac-cirkostanzi godda illi kollha jimmilitaw favur il-helsien ta’ l-arrest tal-esponent johrog aktar u aktar car illi issa hemm iktar ragunijiet il-ghala l-helsien provizorju mill-arrest ghandu jinghata minn meta din il-liberta’ kienet inghatat fl-2004, u dan minghajr ma jkun imxekkel b’kundizzjonijiet illi jirrendu l-ghotja ta’ dan il-helsien wahda soggettivament impossibbli ghall-imputat specjalment meta kollox juri illi l-guri tieghu mhux ser isir fi zmien qarib ladarba ghad irid isir l-appell fil-konfront ta’ Joseph Zammit.

Illi fl-isfond tas-suespost, ir-rikorrenti sostna li la darba l-helsien ta’ l-arrest gie moghti, dan ma ghandux ikun ikkondizzjonat b’obbligazzjonijiet li jkunu impossibbli ghall-esponent ghax inkella l-iskop tal-liberta’ provizorja jigi stultifikat.

Illi l-imposizzjoni ta’ tali tip ta’ kundizzjoni huwa ekwivalenti fil-verita’, ghal ksur ta’ dritt fundamentali ta’ l-esponent b’mod partikolari ksur ta’ dak provdut mill-artiklu 5(3) tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet Fundamentali tal-Bniedem.

Illi b’mod partikolari dan l-Artiklu jipprovdi illi:-

“Release may be conditioned by guarantees to appear for trial.” u cioe’ illi l-iskop ta’ kundizzjonijiet li jigu marbutin mal-helsien mill-arrest ghandhom ikunu motivati biss mix-xewqa illi l-persuna li tinghata tali liberta’ provizorja

eventwalment tidher ghall-proceduri kriminali li jkun hemm kontriha.

Illi fil-kaz prezenti, l-esponent umilment ihoss illi l-kundizzjoni li tirrikjedi li tinghata pledge ta' hamsin elf ewro (€50,000), ma tistax tigi ikkunsidrata bhala wahda motivata mix-xewqa illi l-esponent eventwalment jidher ghall-proceduri kriminali kontrih izda li kienet motivata biss biex tinnega l-operazzjoni effettiva ta' l-ghotja tal-liberta' provvizorja favur tieghu.

Illi ghaldaqstant tali kundizzjoni tivvjola l-Artiklu 5(3) ta' l-imsemmija konvenzjoni Ewropea.

Illi in effett il-posizzjoni dwar dan il-punt giet ben definita mill-Qorti Kostituzzjonali b'sentenza taghha ta' l-10 ta' Lulju 1990 fl-ismijiet "Carmelo Mifsud et vs Onorevoli Prim Ministru et" fejn dik il-Qorti kienet ghamlitha cara li f'kazijiet simili irid isir il-means test u wara, id-depozitu ordnat irid jirrifletti per forza l-qaghda finanzjarja tal-imputat.

Illi sahansitra anki fil-kaz kostituzzjonali Salvatore Gauci vs Avukat Generali deciz mill-Qorti Kostituzzjonali fit-30 ta' Lulju 1998 il-Qorti kienet irriteniet illi:-

"l-ammot rikjest bhala bail fl-ghoti tal-liberta' provvisorja ma ghandux ikun eccessiv."

Illi hu minnu illi fl-istess kaz il-Qorti mbaghad kienet irriteniet illi fil-fissazzjoni tal-ammont rikjest in garanzija l-Qorti ma ghandiex biss thares lejn il-mezzi ta' l-akkuzat imma ghandha tiehu ukoll in konsiderazzjoni cirkostanzi ohra bhal gravita' tar-reat u l-perikolu involut u li l-kriterju dwar il-quantum tal-garanzija ghandu jkun mezz biex jassigura l-presenza tal-akkuzat fil-proceduri.

Illi pero' kull ma johrog car fil-kaz imressaq mill-esponent hu illi l-kundizzjoni mal-garanzija ta' plegg tajjeb li jobbliga ruhu bil-miktub ghas-somma ta' hamsin elf ewro (€50,000) mhuwiex qieghed jaqdi il-funzjoni li jassigura l-prezenza ta' l-akkuzat fil-proceduri izda se mai, qieghed biss

jassigura illi l-esponent ma jinghata ebda liberta provizzorja la darba dan l-ammont rikjest huwa wiehed li zgur ma jistax jasal ghalih.

Illi fi kwalunkwe kaz, ghandhom ikunu l-kundizzjonijiet l-ohrajn imposti fid-digriet (liema kundizzjonijiet mhumiex ta' natura pekunjarja) illi jassiguraw il-prezenza ta' l-esponent ghall-proceduri kontrieh fosthom li jirraporta darbtejn kuljum l-Ghassa u li joqghod ghal kull kundizzjoni ohra mposta mill-Qorti waqt il-godiment ta' tali liberta' provizorja, liema kundizzjonijiet l-esponent mhuwiex qieghed jikkontesta jew joggezzjona ghalihom.

Illi dan kollu qed jinghad aktar u aktar fid-dawl tal-fatt illi ladarba miz-zmien ta' wara l-ghotja ta' l-ewwel helsien mill-arrest provizorju, zdiedu u mhux naqsu c-cirkustanzi li jimmilitaw favur il-helsien mill-arrest ta' l-esponent, il-helsien mill-arrest li ghandu issa jinghata ma ghandux ikun aktar oneruz minn dak li kien gie moghti l-ewwel darba u cioe' fit-12 ta' Marzu 2004.

Ghal dawn ir-ragunijiet kollha r-rikorrenti qed jitlob li:-

1. li jigi dikjarat li l-istat ta' arrest tieghu u d-dikriet moghti mill-Qorti fl-4 ta' Marzu 2009 rigwardanti l-kundizzjoni imposta dwar il-liberta' provizorja u cioe' l-kundizzjoni ta' plegg tajjeb bil-miktub ghas-somma ta' hamsin elf ewro (€50,000), huma llegali u jmorru kontra d-dispost ta' l-Artiklu 5(3) tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet Fundamentali tal-Bniedem.

2. li jigi ordnat li l-liberta provizorja tal-esponent, b'mod partikolari l-kundizzjoni hawn fuq imsemmija tigi modifikata b'tali mod li tkun in linea ma' "means test" li jiehu in konsiderazzjoni l-mezzi finanzjarji ta' l-esponent;

3. li jinghataw dawk il-provvedimenti u ordnijiet xierqa u opportuni biex id-drittijiet fundamentali tal-esponent jigu protetti.

Bl-ispejjez kontra l-intimat.

Rat ir-risposta tal-intimat Avukat Generali fejn gie sottomess:-

Illi l-lanjanzi avvanzjati mir-rikorrent m'ghandhomx fondament guridiku fl-Artikolu 5(3) tal-Konvenzjoni Ewropeja u dan ghas-segwenti motivi:-

(1) Kwantu ghall-Artikolu 5(3) tal-Konvenzjoni Ewropeja dwar wahda mill-kundizzjonijiet imposti mill-Qorti Kriminali ghall-liberta provvizorja fil-pendenza tal-guri u cioe l-kundizzjoni ta' plegg jew alternattivament depozitu ghas-somma ta' hamsin elf Ewro (€50,000) u din il-kwistjoni u l-artikolu fuq citat jifformaw il-qofol tal-kawza odjerna.

Illi l-Artikolu 5(3) u (1c) tal-Konvenzjoni Ewropeja dwar id-Drittijiet Fondamentali tal-Bniedem jaghmilha cara li:-

"(3) Kull min ikun arrestat jew detenut skond id-disposizzjonijiet tal-paragrafu (1)(c) ta' l-dan l-Artikolu ghandu jingieb minnufih quddiem imhallef jew funzjonarju iehor awtorizzat b'ligi biex jezercita settgha gudizzjarja u jkolu dritt ghal proceduri fi zmien ragonevoli jew ghal helsien waqt pendenza tal-proceduri. Il-helsien jista' jkun taht kundizzjoni ta' garanziji biex jidher ghall-proceduri."

"1c - l-arrest jew detenzjoni skond il-ligi ta' persuna effettwata sabiex tigi migjuba quddiem l-awtorita' legali kompetenti fuq suspett ragonevoli li tkun ikkommettiet reat jew meta jkun meqjus ragonevolment mehtieg biex jigi evitat li tikkommetti reat jew li tahrab wara li tkun ghamlet reat."

Illi fic-cirkostanzi odjerni, fejn ir-rikorrent qieghed jistenna sabiex ighaddi guri akkuzat b'omicidju volontarju l-Qorti kompetenti kienet iddecidiet li taghtih il-beneficcju tal-

harsien mill-arrest fit-12 ta’ Marzu 2004. Illi fost il-kundizzjonijiet imposti mill-istess Qorti r-rikorrent kellu jirrisjedi ma’ ommu. Illi jirrizulta li r-rikorrent gie arrestat stante li ma ottemperax ruhu ma’ l-imsemmija kundizzjoni. Illi r-rikorrent reggha talab lill-Qorti Kriminali sabiex jinghata l-liberta provvizorja pero permezz tad-digriet datat 4 ta’ Marzu 2009, l-Onorabbli Qorti dehrilha li mill-assiem tal-fatti kien mehtieg li sabiex ir-rikorrent jinghata l-liberta provvizorja u jigu accertati li l-provvedimenti tal-Kap 9 tal-Ligijiet ta’ Malta jigu osservati r-rikorrent ghandu, fost kundizzjonijiet ohra, igib plegg li jobbliga ruhu bil-miktub jew alternattivament jiddepozita fir-Registru tal-Qorti s-somma ta’ hamsin elf Ewro (€50,000). Illi l-fatt li l-ligi tesigi li l-helsien jista’ jkun taht kundizzjoni ta’ garanzija biex jidher ghall-proceduri gie interpretat bhala li ma jimplikax li jezisti dritt fondamentali ghall-liberta provvizorja.”

Il-perijodu li fih ir-rikorrent inzamm taht arrest preventiv ma jikkostitwixxix perijodu vjolattiv tad-dritt ghall-process fi zmien ragjonevoli u dan specjalment meta wiehed iqis il-gravita’ tar-reat illi r-rikorrent huwa akkuzat bih. Inoltre, kien ir-rikorrent stess li ghazel li ma jottemperax ruhu mal-kundizzjonijiet tal-beneficcju tal-helsien mill-arrest moghti lilu fit-12 ta’ Marzu 2004 u issa qed jippretendi li l-Onorabbli Qorti Kriminali ma taghmilx kundizzjionijiet iktar stringenti sabiex taccerta ruhha li r-rikorrent ma jaghmel xejn sabiex jintralcja l-andament tal-gustizzja jew jevadi ghal kollox lill-gustizzja. F’dan ir-rigward l-esponent jirrileva li r-rikorrent ma ghandux id-dritt li jimponi fuq il-Qorti kompetenti l-kundizzjonijiet ghall-beneficcju tal-harsien mill-arrest.

(2) Kwantu l-Artikolu 5(3) tal-Konvenzjoni Ewropeja dwar li l-imsemmi plegg ghandu jkun kalkulat permezz ta’ “means test.”

Illi dwar l-imsemmi Artikolu 5(3) ghandu jinghad illi l-ammont ta’ garanzija illi l-awtorita’ gudizzjarja kompetenti thoss illi jkun mehtieg biex jassikura li l-imputat jidher quddiem il-Qrati ghall-process hija haga li taqa’ fid-diskrizzjoni ta’ dik l-awtorita’ gudizzjarja ta’ kompetenza

penali u din l-Onorabbli Qorti, bhala Qorti ta' kompetenza Kostituzzjonali, m'ghandiex il-mansjoni li tirrevedi ammonti ta' garanzija li l-Qorti kompetenti tkun hasset illi huma mehtiega sabiex jigi assikurat illi l-akkuzat jidher ghall-process, tenut kont tal-gravita ta' l-akkuza u l-assiem tac-cirkostanzi kollha, diment illi dik il-Qorti kompetenti tkun fil-fatt indirizzat ruhha ghall-konsiderazzjonijiet relevanti fil-materja. Inoltre, l-Artikolu 576 tal-Kap 9 jistipula li: "L-ammont tal-garanzija ghandu jkun fil-limiti stabbilit mil-ligi, skond il-kondizzjoni ta' l-imputat, ix-xorta u l-kwalita' tar-reat, u z-zmien tal-piena li ghaliha r-reat ikun suggett."

Illi l-Qorti kompetenti tikkunsidra s-sitwazzjoni finanzjarja ta' l-akkuzat bhala wahda mill-fatturi izda, ghad illi r-rikorrent kien diga igawdi mill-beneficcju tal-harsien mill-arrest moghti lilu fit-12 ta' Marzu 2004 u huwa ghazel, ghar-ragunijiet tieghu li ma jottemperax ruhu aktar mal-kundizzjonijiet kollha hemm stipulati, anke fic-cirkostanzi reali tar-rikorrent, il-Qorti kompetenti dehrilha li l-kundizzjoni addizzjonali tal-plegg jew depozitu fl-ammont imsemmi kien necessarju fil-kaz odjern.

Illi l-esponent ma jaqbilx illi l-fissazzjoni tal-garanzija hija haga strettament dipendenti fuq il-mezzi ta' l-akkuzat u haga soggettiva. Ghad illi l-posizzjoni ta' l-akkuzat hija fattur rilevanti, il-Qorti li tkun qed tikkunsidra talba ghall-liberta provvizorja xorta ghandha l-obbligu li tara li l-mod tal-garanzija rikjest ikun wiehed effettiv u li huwa ta' deterrent sufficjenti biex izommu milli ma jidhirx ghall-process. Altrimenti, jekk wiehed jaccetta illi min m'ghandux sold m' ghandu jaghmel ebda garanzija wiehed ikun qieghed implicitament jaccetta ukoll sitwazzjoni fejn akkuzat jigi rilaxxat minghajr ma jkun qieghed jiehu ebda sogru fil-kaz li ma jidhirx fil-process u fil-kaz li jahrab. Fil-kazijiet fejn l-akkuza tkun ta' reati gravi tali modus operandi huwa certament perikoluz u ma jissodisfax dak li trid il-ligi dwar il-garanzija illi necessarjament trid takkompanja l-liberta provvizorja.

Ghalhekk il-principju kwotat fir-rikors promotur fis-sens illi l-garanzija ghall-ghoti tal-liberta provvizorja m'ghandiex tkun eccessiva ma jgibx bhala konsegwenza li persuna li jallega li ma jistax igib plegg biex jiggarantixxi ghalih jew li mhux fil-qaghda finanzjarja li jiddepozita l-ammont stabbilit ghandha tigi rilaxxata minghajr ma taghti l-garanzi, li fic-cirkostanzi jitqiesu li huma necessarji sabiex jiggarantixxu li hija ssegwi l-ordnijiet tal-Qorti u tidher ghall-process.

Fil-fatt sitwazzjoni fejn il-Qorti thoss illi tkun mehtiega garanzija ta' ammont gholi u l-akkuzat ma jkunx dispost jew f'posizzjoni li jaghmilha u jibqa' ghalhekk minghajr liberta provvizorja ma tiksirx l-Artikolu 5(3) tal-Konvenzjoni. F' dan ir-rigward l-esponent jiccita silta mill-Qorti Ewropeja:

"The Court wishes however, to emphasize that the concluding words of Article 5(3) (art. 5-3) of the Convention show that, when the only remaining reasons for continued detention is the fear that the accused will abscond and thereby subsequently avoid appearing for trial, his release pending trial must be ordered if it is possible to obtain from him guarantees that will ensure such appearance. It is beyond doubt that, in a financial case that in which Wemhoff was involved, an essential factor in such guarantees should have been the deposit by him of bail or the provision of security for a large amount. The positions successfully taken up by him on this matter (statement of facts paras. 5 and 14) are not such as to suggest that he would have been prepared to furnish such guarantees."

Illi huwa car li tenut kont tal-gravita' tal-akkuza u tal-komplessita' tal-kaz in ezami ma hemm l-ebda ksur tal-Artikolu 5(3) tal-Konvenzjoni Ewropeja u ghalhekk l-esponent jopponi t-talbiet avvanzati fir-rikors promotur bhala infondati fil-fatt u fid-dritt stante li m'hemm l-ebda vjolazzjoni tad-drittijiet fundamentali tar-rikorrent li jirrizultaw mic-cirkostanzi kif spjegati fir-rikors promutur.

Finalment l-intimat talab li t-talbiet tar-rikorrentn jigu michuda, bl-ispejjez kontra tieghu.

Semghet lir-rikorrenti u lix-xhud prodott mill-istess rikorrenti.

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet tar-rikorrenti.

Rat in-nota responsiva tal-intimat.

Rat l-atti l-ohra kollha u d-dokumenti esibiti.

Rat li l-kawza giet differita sabiex tinghata s-sentenza.

Ikkonsidrat:

Fir-rikors promotur ir-rikorrenti Richard Grech jaghmel refernza ghall-proceduri kriminali li qed jittiehdu kontra tieghu fuq varji akkuzi, fosthom dik ta' omicidju volontarju. F'dawn il-proceduri penali l-kumpilazzjoni tal-provi giet konkjuza, inhareg l-att ta' akkuza u fadal li jigi celebrat il-guri. Ir-rikorrenti jippremetti li fl-imsemmija proceduri huwa kien inghata l-liberta' provizorja bil-kundizzjoni li huwa kellu jirrisjedi ma' ommu. Inqala xi disgwid bejn ir-rikorrenti u ommu u ghalhekk huwa ma setax jottempera ruhu mal-imsemmija kondizzjoni u konsegwentement rega gie arrestat. Sussegwentement ir-rikorrenti zzewweg lil Josianne Grech, li minnha r-rikorenti ghandu tifel. Mart ir-rikorrenti u binha jirrisjedu f'29, Triq A. Cuschieri, Fleur de Lys, Birkirkara. Minhabba dak li gie premess u ghal diversi ragunijiet ohra r-rikorrenti talab li tigi koncessa lilu l-liberta provizorja taht l-istess kundizzjonijiet ta qbel bl-eccezzjoni li issa jirrisjedi ma martu fl-imsemmi indirizz. Din it-talba tar-rikorrenti giet akkordata b'diversi kondizzjonijiet fosthom kondizzjoni gdida li jew igib pledge tajjeb ghas-somma ta' hamsin elf ewro (€50,000) jew alternativvament jiddepozita l-istess ammont fir-registru tal-Qorti.

Ir-rikorrenti jkompli jippremetti li la huwa u lanqas bl-ghinuna tal-familja ma jista jottempera ruhu ma tali kondizzjoni u dan peress li m'ghandux il-mezzi necessarji. Minhabba f'hekk huwa talab lill-Qorti kompetenti sabiex titnaqqas b'mod sostanzjali l-ammont in kwestjoni. Din it-talba tar-rikorrenti pero' ma gietx akkordata u kwindi huwa ghadu mizmum b'arrest preventiv. Ir-rikorrenti jaghmel referenza ghall-artikolu 576 tal-Kodici Kriminali li jipprovdi li l-ammont tal-garanzija ghandu jigi stabbilit "skond il-kondizzjoni ta' l-imputat, ix-xorta u l-kwalita' tar-reat, u z-zmien tal-piena li ghaliha r-reat ikun suggett." Skond ir-rikorrenti meta jigu ffissati l-kondizzjonijiet marbuta mal-ghoti tal-liberta' provizorja trid tinghata konsiderazzjoni ghas-sitwazzjoni finanzjarja tal-akkuzat u tal-familja kif ukoll ghal cirkostanzi ohra li jistghu jinfluwixxu fuq id-decizjoni li tkun ser tittiehed. Ir-rikorrenti jikkoncedi li fost dawn il-konsiderazzjonijiet il-Qorti trid tassigura li l-akkuzat jidher fil-proceduri li jkunu qed jittiehdu, li ma jitlaqx minn Malta u li josserva l-kondizzjonijiet kollha imposti mill-istess Qorti u li ma jikkommettix xi reat iehor. Ir-rikorrenti jirrileva ukoll li, fi kwalunkwe kaz, il-Qorti rriteniet li, fic-cirkostanzi, kellha tigi koncessa lill-rikorrenti l-liberta' provizorja, izda ir-rikorrenti joggezzjona ghal-kondizzjonijiet, in partikolari dik pekunjarja, marbuta mall-ghoti tal-liberta' provizorja.

Inoltre r-rikorrenti jkompli jippremetti li, fi kwalunkwe kaz il-Qorti Kriminali, kkonsidrat li r-rikorrenti kien haqqu li jinghata l-liberta' provizorja u logikament il-kondizzjonijiet relattivi ma kellhomx iwasslu sabiex l-istess kondizzjonijiet jkunu ta' ostaklu ghall-istess liberta' provizorja. Skond ir-rikorrenti ladarba l-helsien ta' l-arrest gie koncess lilu dan ma kellux ikun kondizzjonat b'obbligazzjonijiet li jkienu impossibli ghar-rikorenti li jottempera ruhu maghhom.

Ir-rikorrenti jissottometti li dan kollu hu ekwivalenti ghal ksur tad-drittijiet fundamentali tieghu kif protetti bl-artikolu 5(3) tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet Fundamentali

tal-Bniedem u illi l-imposizzjoni tal-kondizzjoni in kwestjoni kienet biss motivata biex jigi negat lilu l-ghoti tal-liberta' provizorja u mhux biex jigi assikurat li r-rikorrenti jidher ghall-proceduri penali. Ir-rikorrenti rrefera ghas-sentenza tal-Qorti Kostituzzjonali tal-10 ta' Lulju 1990 fl-ismijiet "Carmelo Mifsud et vs Onorevoli Prim Ministru et." Irrefera ukoll ghas-sentenza tal-istess Qorti fl-ismijiet "Salvatore Gauci vs Avukat Generali" deciza fit-30 ta' Lulju 1998. Minhabba dan kollu r-rikorrenti qed jitlob li jigi ordnat li l-liberta' provizorja koncessa lilu tigi modifikata fis-sens li l-kondizzjoni pekunjarja tigi modifikata b'tali mod li tkun in linea ma' "means test" li jiehu in konsiderazzjoni l-mezzi finanzjarji ta' l-esponent;

L-intimat, fir-risposta tieghu ssottometta li r-rikorrenti kien inghata l-liberta' provizorja pero' rega gie arrestat peress li kien kiser wahda mill-kondizzjonijiet u cioe' dik li kellu jirrisjedi ma' ommu. Ir-rikorrenti rega inghata l-liberta' provizorja pero', din id-darba, giet imposta kondizzjoni pekunjarja u cioe' li jipproduci garanzija tajba jew jiddeposita s-somma ta' hamsin elf euro (€50,000). Skond l-intimat ma jezisti ebda dritt fondamentali ghall-liberta' provvizorja. Kien ir-rikorrenti li ghazel li ma jottemperax ruhu mal-kundizzjonijiet imposti meta nghata l-iberta' provizporja l-ewwel darba. Skond l-intimat il-Qorti Kriminali riedet biss taccerta ruhha li r-rikorrent ma jaghmel xejn sabiex jintralcja l-andament tal-gustizzja jew jevadi ghal kollox lill-gustizzja. Il-quantum tal-garanzija jaqa esklusivament fid-diskrizzjoni tal-Qorti Kriminali u din il-Qorti m'ghandiex tirrevedi ammonti ta' garanzija li l-Qorti kompetenti hasset illi huma mehtiega. L-imsemmija Qorti Kriminali kkonsidrat s-sitwazzjoni finanzjarja ta' l-akkuzat u dan bhala wahda mill-fatturi li jiddeterminaw l-ghoti tal-liberta' provizorja u l-quantum. Il-fissazzjoni tal-garanzija ma tiddependix biss fuq il-mezzi finanzjarji tal-akkuzat ghalkemm huwa koncess li tali posizzjoni finanzjarja tal-akkuzat hija fattur rilevanti. Il-Qorti Kriminali trid tara li l-

mod tal-garanzija rikjest ikun wiehed effettiv u li jkun ta' deterrent ghall-imputat.

Is-sottomissjoni tar-rikorrenti fis-sens li l-garanzija marbuta mal-ghoti tal-liberta provizorja m'ghandiex tkun eccessiva, ma jgibx bhala konsegwenza li r-rikorrenti ghandu jigi rilaxxat bla garanzija. Jekk il-Qorti Kriminali thoss li ghanda timponi garanzija gholija liema garanzija l-akkuzat ma jkunx f'posizzjoni li jaghtiha ma jfissirx li jkun qed jinkiser id-dritt fundamentali tal-akkuzat. In vista tal-gravita' tal-akkuzi migjuba kontra r-rikorrenti u in vista tal-komplessita tal-kaz ma hemm l-ebda ksur tal-artikolu tal-Konvenzjoni Ewropea in kwestjoni.

Fatti

Ma jidhirx li hemm kontestazzjoni dwar il-fatti kif esposti mir-rikorrenti fir-rikors promotur tieghu. Il-partijiet jaqblu li r-rikorrenti kien gie koncess lilu l-beneficcu tal-helsien mill-arrest pero' huwa ma ottemperax ruhu ma wahda mill-kondizzjonijiet imposti u ghalhekk rega gie arrestat. Huwa talab ghat-tieni darba li jinghata l-istess beneficcju. Il-qorti kompetenti rriteniet li tali talba tar-rikorrenti kella tigi koncessa pero din d-darba imponiet ukoll kondizzjoni pekunjarja. Skond ir-rikorrenti huwa u l-familja tieghu m'ghandhomx il-mezzi finanzjarji sabiex ikunu jistghu jottemperaw ruhhom mal-imsemmija kondizzjoni pekunjarja.

Provi

Ir-rikorrenti kkonferma li ilu ma jahdem circa tmien (8) snin u dan ukoll minhabba li kien mizmum u qed jinmzam il-habs u kien ukoll ghamel zmien taht "house arrest." Huwa

kien jahdem pero' ma gemma xejn minn dak li kien jaqla. Huwa la ghandu flus il-Bank, bl-eccezzjoni ta' kont wiehed li fih ghandu €15 biss u lanqas ma ghandu beni immobbli. Huwa mizzewweg darbtejn u ghandu t-tfal, wahda minnhom illum ghandha sbatax-il sena. Ma jhallas xejn bhala manteniment u fil-fatt qatt ma ntalab ihallas manteniment. Ir-rikorrenti inoltre kkonferma li m'ghandux biex ikopri l-garanzija li gie ordnat li jaghmel. Huwa jircievi xi cekkijiet tar-relief u c-"children's allowance." Dawn, pero', imorru direttament ghand wahda jew l-ohra minn nisa tieghu.

Omm ir-rikorrenti kkonfermat li binha kien jghix maghha qabel ma rega gie arrestat. Meta kien jghix maghha binha kien taht arrest domiciljari u ma setax johrog mid-dar. Qalet li sa fejn taf hi r-rikorrenti m'ghandux flus.

Risultanzi

Jirrizulta li hemm pendenti kontra r-rikorrenti proceduri penali fuq l-akkuza ta' omicidju volontarju.

Ir-rikorrenti qed isostni li meta nghata l-liberta' provizorja t-tieni darba u meta giet imposta fuqu garanzija pekunjarja, gew lezi d-drittijiet fundamentali tieghu kif sanciti bl-artikolu 5 tal- Konvenzjoni Europea ghall-Protezzjoni tad-Drittijiet Umani u Libertajiet Fondamentali (Kapitolu 319 tal-Ligijiet ta' Malta) u dana stante li l-garanzija giet iffissata ghall-ammont eccessiv tenut kont tal-posizzjoni finanzjarja tieghu, kif ukoll ta' fatturi ohra.

Jirrizulta ukoll li hawnhekk il-kwestjoni mhux l-ghoti tal-liberta' provizorja billi din in effett giet akkordata mill-Qorti kompetenti. Il-kwestjoni tirrigwarda l-imposizzjoni ta' garanzija pekunjarja u l-quantum iffissat ghall-istess garanzija..

Jirrizulta ukoll li r-rikorrenti ma ddepositax is-somma mitluba jew il-garanzija tajba tant li ghadu jinzamm taht arrest preventiv. Jirrizulta ukoll li la r-rikorrenti u lanqas il-familjari tieghu ma jistghu jaghmlu tajjeb ghall-ammont impost. Sabiex tigi ottjenuta garanzija minn Bank ir-

rikorrenti jew il-familjari tieghu jigu mitluba garanzija fil-forma ta depositu bankarju jew xi immobbli. Ma jirrizultax li dawn huma ghad disposizzjoni tar-rikorrenti jew tal-familjari tieghu.

Kif gia rilevat il-Qorti kompetenti gia kkonkludiet li r-rikorrenti ghandu jinghata l-librerta' provizorja. Konsegwentement jista jinghad li l-Qorti wasslet ghall-konkluzjojni li li ma jesistix periklu li r-rikorrenti jahrab jew li b'xi mod l-istess rikorrenti jista jinkwina l-provi. Ikkonsidrat ukoll li l-perikolu li r-rikorrenti jikkommetti xi reat iehor hu minimu u li r-rikorrenti mhux ta' theddid ghall-ordni pubbliku.

L-artikolu tal-Konvenzjoni Ewropea citat mir-rikorrenti jipprovdi, in generali, protezzjoni mill-arrest arbitrarju jew mid-detenzjoni arbitrarja u jiggarantixxi d-dritt ghall-liberta u ghas-sigurta' tal-persuna. In partikolari jipprovdi li kull minn ikun mizmum b'arrest in konnessjoni ma reat kriminali ghandu jingieb minnufih quddiem il-Qorti kompetenti u ghandu d-dritt li l-proceduri relattivi jsiru fi zmien ragjonevoli jew ghandu d-dritt ghal helsien waqt il-pendenza tal-istess proceduri. Tali helsien jista jkun taht kondizzjoni ta' garanzija biex jidher ghall-proceduri. L-istess artikolu jkompli jipprovdi, fost affarijiet ohra, li kull minn hu akkuzat b'reat kriminali hu ntitolat ghal smigh imparzjali u pubbliku fi zmien ragionevoli minn tribunal indipendenti. L-akkuzat ukoll ghandu jigi meqjus innocenti sakhemm ma jigix pruvat hati skond il-ligi.

Ghar-rigward tal-ghoti tal-liberta' provizorja l-Konvenzjoni in kwestjoni tippermetti li jigu imposti kondizzjonijiet, anke garanziji pekunjarji. Meta l-Qorti tigi biex tiffissa l-garanzija trid tikkonsidra diversi fatturi, fosthom il-gravita' tal-imputazzjonijiet jew tal-akkuzi addebitati, l-persuna tal-imputat u l-impatt socjali. Dawn il-garanziji huma principalment intizi sabiex jisguraw li l-imputat jidher ghal procediment kriminali kontra tieghu. Wara li l-Qorti tkun iddecidiet li ghandha tinghata l-liberta' provizorja, l-istess Qorti ghanda tghaddi biex tikkonsidra l-kondizzjonijiert li ghandhom jigu imposti ghar-rigward tal-istess liberta' provizorja. F'dan ir-rigward il-Qorti ghandha

prinbcipalment tikkonsidra li ghandu jigi assigurat li l-imputat jidher ghal kull att tal-procediment. Ghalhekk il-Qorti, meta qed tiffissa l-garanziji pekunjarji, trid bilfors thares lejn il-mezzi finanzjarji tal-imputat u ta' dawk il-persuni li jistghu joffru li jghinu lill-imputat.

F'san l-istadju tista ssir referenza ghall-kawza l-ismijiet "Carmel Mifsud et vs Onorevoli Prim Ministru" deciza mill-Qorti Kostituzzjonali fl-10 ta' Lulju 1990. Il-fatti u l-meritu f'dik il-kawza huma sostanzjalment simili ghall-fatti u ghall-meritu tal-presenti kawza. Fl-imsemmija kawza l-Qorti Kostituzzjonali kkonsidrat il-principji in materja fid-dawl ta' dak li jghidu l-awturi, ta' dak li tghid il-Kummissjoni Ewropea u ta' dak li gie deciz mill-Qorti Ewropea.

Dawn il-principji huma:-

(l) Jekk l-unika raguni ghala l-imputat qed ikompli jinzamm b'arrest preventiv, tkun il-biza li huwa jista jahrab u b'hekk jevita li joqod ghal procediment kontrih, allura l-imputat ghandu jinghata l-liberta' jekk huwa jista jghati tali garanziji li jizguraw li huwa jidher ghal kull att tal-procediment.

(2) Id-dritt li wiehed jinghata l-liberta' jesisti biss jekk jista jigu zgurat li l-garanzija hi sufficjenti sabiex tassigura li l-imputat ma jahrabx peress li jista jitlef l-ammont tal-istess garanzija.

(3) L-ghan tal-garanzija mhux li taghmel tajjeb ghad-dannu li sar bir-reat, izda biex jigi assigurat li l-imputat jidher ghal procediment.

(4) L-ammont tal-garanzija ghalhekk ghandu jigi fissat b'referenza ghal mezzi u ghac-cirkostanzi tal-persuna koncernata.

(5) L-ammont tal-garanzija m'ghandux ikun eccessiv b'referenza ghar-raguni ghala l-garanzija qed tigi imposta u cioe' sabiex jigi zgurat li l-imputat jidher dejjem ghal procediment.

(6) Il-garanzija m'ghandiex tigi esklusivament fissata b'referenza ghas-serjeta tal-imputazzjonijiet.

(7) Jekk l-imputat ma jistax jigi mehlus minhabba l-garanziji mitluba huma eccessivi, d-detenzjoni tista tkun illegali jew irregolari ai termini tal-artikolu in kwestjoni tal-Konvenzjoni Ewropea.

(8) Id-detenzjoni hi permissibbli biss jekk il-garanziji jhassiguraw li l-imputat jidher ghal nprocediment. Dawn il-garanziji, pero', ma jistghux ikunu aktar minn dak li hu strettament necessarju.

(9) Il-kwestjoni tal-quantum tal-garanziji f'kull kaz trid tigi konsidrata b'referenza ghall-persuna tal-imputat jew l-akkuzat, il-mezzi tieghu u r-relazzjoni tieghu ma minn jista jghati l-garanziji ghalih u cioe jekk hemmx deterrent sufficjenti biex ixejjen kull disposizzjoni tieghu li jahrab.

(10) Jekk ma jidhirx li l-procediment jista jsir fi zmien ragionevoli, l-imputat ghandu jinghata l-liberta provisorja. Il-liberta provizorja ma tistax tigi in effett rifjutata billi jigu imposti kondizzjonijiet li huma oneruzi z-zejjed, f'dan ir-rigward trid ukoll tigi esminata l-kwestjoni jekk setghax kien hemm xi abbuz.

Fid-dawl ta' dan kollu jista jinghad li l-kondizzjonijiet imposti ghar-rigward tal-ghoti tal-liberta' provizorja, inkluzi l-garanziji pekunjarji, principalment ghandhom ikunu mmirati sabiex jassiguraw li l-imputat jew l-akkuzat jidher ghal procediment kontrih. Ghandu jkun hemm l-element li l-kondizzjonijiet ser jizgura li l-imputat jidher ghal kull att tal-procediment billi tesisti l-biza li jista jitlef ukoll il-garanziji li jkun ipproducja. L-ammont iffissat m'ghandux ikun eccessiv u ma ghandux ikun aktar minn dak li hu ragionevolment necessarju. F'kaz li l-imputat ma jistax joqod ghall-kondizzjonijiet imposti fuqu peress li ghalih huma eccessivi, id-detenzjoni kontinwata tista tkun illegali jew irregolari ai termini tal-artikolu 5(3) tal-Konvenzjoni Ewropea. Il-quantum ghandu jigi ffiussat ffissat b'referenza ghall-persuna tal-imputat u l-mezzi tieghu. Ghandu ukoll jigi konsidrat li f'kaz li jigu imposti

kondizzjonijiet li huma aktar oneruzi minn dak li hu ragionevolment rikjest dan jista jammonta ghal cahda tal-liberta provizorja, meta l-qorti, in effett gia kkonkludiet li ghandha tinghata l-istess liberta provizorja.

Fic-cirkostanzi kollha tal-kaz jidher li gew lesi d-drittijiet fundamentali tar-rikorrenti u dana meta giet imposta l-kondizzjoni in kwestjoni tad-depositu u meta gew michuda t-talbiet tieghu biex titbiddel l-istess kondizzjoni. Jirrizulta ghalhekk li gew lesi d-drittijiet fundamentali tar-rikorrenti sanciti bl-artiolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea b'mod partikolari bl-artikolu 5(3) tal-istess Konvenzjoni.

Inoltre mill-esami tad-digriet tal-Qorti Kriminali tal-4 ta Marzu 2009 ma jirrizultax li l-posizzjoni finanzjarja tar-rikorrenti gie esaminata qabel ma nghata l-istess dikriet. In effett din il-posizzjoni finanzjarja lanqas ma jirruzulta li giet mehuda in konsiderazzjoni meta nghataw id-diversi dikrieti l-ohra li kienu ukoll konnessi mal meritu ta' dan ir-rikors. Jidher ghalhekk li l-Qorti Kriminali ma kelliex quddiemha provi dwar il-mezzi finanzjarji tar-rikorrenti meta imponiet il-kondizzjoni pekunjarja in kwestjoni

F'dan il-kaz jinkonkorru r-ragunijiet li kienu jimponu fuq il-Qrati Kriminali li jigi akkordat l-helsien mill-arrest lill-akkuzat taht garanziji xierqa u adegwati. Minn naha l-ohra pero' ma tirrizulta ebda raguni, gravi u mhux, ghaliex ir-rikorrenti kellu jbqa jinzamm b'arrest preventiv. Inoltre f'dan il-kaz, kif gia rilevat, m'hemmx ghalfejn li jigi esamninat jekk jesisti jew le l-periklu li r-rikorrenti jahrab peress li dan il-punt gia gie deciz u eskluz mill-Qorti Kriminali u dan appuntu meta gie deciz li tigi akkordata l-liberta' provizorja.

Il-Qorti Kostituzzjonali fil-kawza "Mario Pollacco vs Kummissarju tal-Pulizija et" deciza fis-6 ta' Ottubru 1999 irribadit illi "kemm il-Kostituzzjoni kif ukoll il-Konvenzjoni jipproklamaw bhala dritt fundamentali l-liberta' tal-individwu u jenuncjaw li hadd ma kellu jigi privat mill-liberta' tieghu hlief fil-kazijiet specificati u preskritti fil-ligi. Il-principju kellu jkun il-liberta' tal-individwu, id-detenzjoni

kella tkun l-eccezzjoni.” Infatti f’dan il-kaz ma gie bl-ebda mod stabbilit li d-detenzjoni kontinwata kienet necessarja u dan jirrizulta mill-varji decizjonijiet tal-Qorti Kriminali. Il-kriterji li l-Qorti ghanda timxi fuqhom meta qed tistabilixxi l-kondizzjonijiet xierqa marbuta mal-liberta’ provizorja, una volta li gie stabbilit li l-istess liberta’ provizorja setghet tigi akkordata lir-rikorrenti, huma l-mezzi finanzjarji ghad-disposizzjoni tar-rikorrenti b’referenza ukoll ghall-persuna tal-istess rikorrenti. Fl-imsemmija kawza ta’ Pollacco intqal ukoll li “certament l-akkuzat kellu l-obbligu illi jipproduci l-provi mehtiega biex jigi stabbilit x’kien dak il-minimu ta’ depozitu li l-Qorti kellha tiddetermina ghall-helsien provizorju tieghu u dana fl-interess tieghu, u ghal dan il-fini l-Qorti kienet obbligata taghtih direzzjoni, u kien ukoll jinkombi fuq il-Qorti li, irrispettivament minn dak li ghogbu jissottomettilha l-akkuzat taghmel sa fejn hu possibli l-esercizju mehtieg biex il-gudizzju taghha f’dan ir-rigward jukun wiehed oggettiv u realistiku.” Intqal ukoll li “il-punt li qed tenfasizza l-Qorti f’dan l-istadju hu, illi l-liberta’ ta’ persuna hi prezzjuza wisq biex tigi imcahhda leggerment minghajr debita riflessjoni u bla ma jsir sforz biex jigi stabbilit taht liema kondizzjonijiet minimi kellha tigi akkordata u dan, tenut kont, illi l-iskop tal-plegg ma kienx biex jaghmel tajjeb ghad-danni provokati bir-rejat imma biss biex jassigura li l-persuna suspettata tippresenta ruhha ghas-smiegh tal-kaz kontra taghha.”

Fil-kaz that ezami ma jirrizultax li ngiebu xi provi dwar il-mezzi tar-rikorrent quddiem il-Qorti Kriminali meta in effett kien obbligu ta’ dik il-Qrati li qabel ma tiehu d-decizjoni kellhom jigu verifikati l-mezzi ta’ l-akkuzat jew ta’ dawk il-persuni li setghu jghinuh biex jipprovdi l-garanzija mehtiega u dan kif irriteniet il-Qoreti dejjem fl-imsemmi kaz ta Pollacco.

Huma il-Qrati ta’ gurisdizzjonin kriminali li ghandhom jistabilixxu l-kondizzjonijiet marbuta mal-ghoti tal-liberta’ provizorja. Din il-Qorti thoss, pero’, li ghandha tghaddi biex tghaddi biex tghati r-rimedju, inkluz li tiddeciedi ukoll dwar il-kondizzjonijiet tal-liberta’ provizorja. Dan qed jinghad in vista tal-fatti li f’dawn il-proceduri saru provi dwar il-mezzi tar-rikorrenti u tal-familjari tieghu. Inoltre l-

Qorti Kriminali giet mitluba diversi drabi biex tvarja l-kondizzjonijiet marbuta mal-ghoti tal-helsien mill-arrest, pero' dawn it-talbiet dejjem gew michuda. F'dan ir-rigward fil-kawza ta' Pollacco gie dikjarat li "ma hemm xejn x'jeskludi li Qorti vestita f'gurisdizzjoni kostituzzjonali taghti provedimenti li jimpingu fuq il-gurisdizzjoni ta' xi Qorti ohra. Dan il-poter procedurali jezisti u ghandu jigi ezercitat fejn ikun jidher lil dik il-Qorti illi l-protezzjoni ta' l-individwu li d-drittijiet tieghu ikun gie provat li gew vjolati, tkun tirrikjedi li jinghata rimedju xieraq u effettiv immedjetament. Multo magis fejn si strata ta' lezjoni tad-dritt ghall-helsien tal-persuna."

Ghal dawn il-motivi kollha:

Tiddecciedi billi fl-ewwel lok tichad is-sottomissjonijietv tal-intimat u billi fit-tieni lok tilqa t-talbiet tar-rikorrenti u tiddikjara li l-istat ta' arrest tar-rikorrenti u d-dikriet moghti mill-Qorti Kriminali fl-4 ta' Marzu 2009 rigwardanti l-kundizzjoni imposta dwar il-liberta' provizorja u cioe' l-kundizzjoni ta' plegg tajjeb bil-miktub ghas-somma ta' hamsin elf ewro (€50,000), huma llegali u jmorru kontra d-dispost ta' l-artiklu 5(3) tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet Fundamentali tal-Bniedem. Tordna li r-rikorrenti jinghata l-liberta provizorja bil-kondizzjonijiet kollha kif indikati fl-imsemmi dikriet tal-4 ta' Marzu 2009, ad eccezzjoni tal-kundizzjoni numru (viii) li qed tigi kompletament imhassra.

In vista tan-natura tal-kawza l-ispejjez jibqghu bla taxxa bejn il-partijiet.

< Sentenza Finali >

-------------------------------TMIEM-------------------------------